КРЪГЛА МАСА С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

ТЪРГОВИЯТА – НАУЧНО ЗНАНИЕ И БИЗНЕС РЕАЛНОСТ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков
гл. ас. д-р Зоя Иванова
гл. ас. д-р Иван Маринов
докт. Никола Илчев

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Доц. д-р Светослав Илийчовски

Членове:
проф. д-р Анета Денева
проф. д-р Теодора Димитрова
проф. д-р Атанас Атанасов
доц. д-р Теодора Филипова
доц. д-р Петранка Мидова
доц. д-р Симеонка Петрова
доц. д-р Венцислав Перков

ISBN 978-954-23-2005-0

СЪДЪРЖАНИЕ

Катедра „Търговски бизнес“: 30 години обучение, академична мисия и проекции на бъдещето
Доц. д-р Теодора Филипова 5

Пленарни доклади

Новата „реалност“ в търговския бизнес
Проф. д-р Данчо Данчев 32

Омниканалното асортиментно планиране и потребителското поведение
Доц. д-р Симеонка Петрова 42

Някои моменти от развитието на корпоративната социална отговорност
Доц. д-р Иванка Николова 52

Тематично направление: Предприемачество и мениджмънт на ресурсите в търговията

Перспективы производства безопасных продуктов питания в условиях организационно-экономической модернизации предприятий пищевой промышленности Украины
Проф. Наталья Валинкевич, д.э.н. 60

Бранд мениджмънт на търговците на дребно
Доц. д-р Виолета Гълъбова 66

Търговски мениджмънт и аспекти на личността
Доц. д-р Явор Янкулов..... 73

Проблемы и перспективы развития коммерческой деятельности торговых предприятий в Украине
Доц. Ангелина Сотник, к.э.н. 81

Офшорните зони като алтернатива за алокация на капитала
Доц. д-р Донка Желязкова 87
Доц. д-р Михал Стоянов

Текстилната индустрия в България – състояние и перспективи
Доц. д-р Сергей Найденов 93
Докторант Калин Киряков

Дефиниране целите на сектор пчеларство от област Русе
Доц. д-р Любомир Любенов..... 99

Антикризисното управление в процеса на глобалната промяна
Доц. д-р Ирена Емилова 107

Иновации и иновационен процес в търговския бизнес
Доц. д-р Анатолий Асенов 112

Елементи и същност на организацията и организации от публичния сектор
Доц. д-р Христо Сирашки 120

HRM системите в търговските предприятия – ключът за успешно управление
Гл. ас. д-р Зоя Иванова..... 128

Глобален недостиг в търговията с графични карти – фактори и тенденции
Гл. ас. д-р Иван Маринов..... 136

Управленски аспекти на търговията в новата дигитална реалност
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова..... 144

Въздействие от употребата на пестициди в селското стопанство
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 152

Култура и мениджмънт на ресурсите при търговията с луксозни стоки
Гл. ас. д-р Иво Велинов 159

Предизвикателства пред виртуалното управление на търговския екип
Ас. д-р Надежда Стефанова..... 168

Основные направления развития перспективы „клиенты“ для потребностей стоимостно-ориентированного управления клиентским капиталом
Татьяна Завалий..... 176

Модели на ситуационно лидерство
Синан Пехливанов..... 181

Тематично направление: Иновации и дигитализация в търговията

Cooperation of Business and Science in the Frames of Technology Parks: Cases of Cee Countries
Prof., DSc. Ihor Lishchynskyy 186
Prof., DSc. Mariia Lyzun

Substantiation of Prospects for Trade Development in the Post-Pandemic Period
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 195
PhD in Economics, Victoria Odnolko

Start-up проекты в ритейле
Доц. Светлана Бирюченко, к.э.н. 202

Иновации и дигитализация в сектора на търговията
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 206

Роля и влияние на изкуствения интелект върху търговията на дребно
Доц. д-р Надежда Димова 214

Завладени от интернет-на-нещата
Доц. д-р Михал Стоянов 220
Гл. ас. д-р Десислава Гроздева

Форми на проявление на дигитализацията на електроенергетиката – икономически аспекти
Доц. д-р Цветелина Ганкова - Иванова 229

Дигитални решения за реализация на земеделска продукция
Доц. д-р Марина Николова 237

„Системните молове“ и дигиталната революция
Доц. д-р Цветнен Цветков 247

Сравнителен анализ на електронната търговия в Европейския съюз
Доц. д-р Маргарита Шопова 251
Гл. ас. д-р Евгени Овчинников

За продоволствието и продоволствената сигурност – от научното знание до бизнес реалността
Доц. д-р Виолета Блажева 259

Изследване на потенциала за развитие на иновативни форми туризъм в България
Доц. д-р Любка Илиева 265
Сиана Спасова

Управление на складовете – процеси, предизвикателства, практики
Гл. ас. д-р Марияна Кътева 272

Марковата активност – индикатор за иновации
Гл. ас. д-р Венцислава Николова-Минкова 279

Пост-кризисното състояние и проблеми на хотелиерския бизнес в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 287

Блокчейн в агробизнеса
Гл. ас. д-р Радка Ненова 293

Дигитални решения в туристическия бизнес
Гл. ас д-р Павлин Павлов 301

Тематично направление:
Моделиране и инвестиционни проекти в търговията

Проектный подход как инструмент реализации политики управлении торгово-обменными операциями
Доц. Мария Плотникова, к.э.н. 306
Доц. Оксана Присяжнюк, к.э.н.

Различни възможности за прогнозиране и планиране на застрахователната дейност
Проф. д-р Росен Тодоров 310

Възможности за определяне на ликвидационната стойност
Доц. д-р Светослав Илийчовски 319

Въздействие на преките чуждестранни инвестиции върху вземанията по лизингови договори – нов бизнес в търговията
Доц. д-р Венцислав Перков 327

Преките чуждестранни инвестиции в икономическите сектори на страната
Доц. д-р Добрин Ганчев 335
Доц. дмн Милена Рачева

Организиране на мърчандайзинговите стокови запаси посредством Economic Order Quantity Model – EOQ
Хон. ас. д-р Светла Атанасова 342

A Model for Internet Payment Systems: Qualitative Risk Assessment
PhD Student Valeriu Cernei 351

Производство и търговия с етерични масла – традиция, бъдеще и здраве
Мая Алексиева 358

Тематично направление: Пазарни проучвания и конкурентоспособност в търговията

Increasing the Competitiveness of Ukrainian and Bulgarian Food Industry Enterprises
Doctor of Economic Sciences, Professor, Maryna Baldzhy 367
Graduate student, Aleksandra Nosachenko

The Trade Sector's Response to the Crisis Caused by the Covid 19 Pandemic
Professor Sreten Ćuzović, PhD 375
Associate Professor Svetlana Sokolov Mladenović, PhD
Đorđe Ćuzović, PhD

Конвергенция между омниканалния ритейлинг, маркетинг и логистика
Доц. д-р Виолета Димитрова 385

Състояние и тенденции на пазара на месо в България
Доц. д-р Петранка Мидова 393

Тенденции в заявителската активност и регистрирането на марки със закрила в България за периода от март 2019 г. до март 2021 г.
Гл. ас. д-р Мариела Димитрова 400

Фрагменти от търговията с хранителни добавки и Covid-19
Гл. ас. д-р Борислав Атанасов 407

Приложение на комуникационни инструменти в хипермаркети „Зора“
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 413

Регионални аспекти и проблеми на търговията със селскостопанска продукция
д-р Валери Велковски 422

Инвестиционна активност и търговски възможности пред общините от поречието на река Дунав
Гл. ас. д-р Милен Динков 432

Анализ на улова на калкан (Psetta Maxima) в Черно море
Гл. ас. д-р Георги Русенов 439
Доц. д-р Ангелина Иванова
Гл. ас. д-р Мария Янкова
Ас. д-р Василка Кръстева

Здравният туризъм – елемент на продуктовия портфейл на дестинация България
Д-р Кристина Георгиева 443

Проблеми и възможности пред развитието на интермодалния транспорт в България
Докторант Елена Вълчева..... 451

Ценообразуването като конкурентно предимство
Докторант Илияна Дикова..... 459

Дали бъдещето е тук с иновативните 5G технологии в търговията с услуги?
Милан Чернев 466

Футуристичните доставки като конкурентно предимство на WALMART
Милчо Милчев..... 474

Социално-икономическото присъствие на „Загорка“ ад на пазара
Деница Стоянова 480

Тематично направление: Ефективност и социална отговорност в търговията

Съвременни тенденции и предизвикателства в развитието на кооперативната търговия в България
Доц. д-р Бисер Петков..... 489

Кратки бележки по историята за началото на застраховането в България
Проф. д-р Росен Тодоров..... 496

Sustainability Logistics Infrastructure: Conceptual Considerations and Possible Application
Docent, Candidate of Economic Sciences, Alexander Tanichev..... 501

Съвременни аспекти на търговията с пощенски услуги в България
Доц. д-р Теодора Филипова 512

Съвременните потребители, потребителският активизъм и гражданското общество
Гл. ас. д-р Виолета Петева 520

Сдруженията за защита на потребителите – взаимодействия и ползи
Гл. ас. д-р Миглена Душкова 528

Оценка на рентабилността в търговията
Гл. ас. д-р Николинка Игнатова 536

Организационно развитие чрез социално-отговорно поведение
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева 544

Липсата на контрол – предпоставка за фалит на търговска верига (по примера на „Пикадили“ ЕАД)
Д-р Цветан Димов 549

Възможности за оценяване ефективността на дистрибуционните канали
Докторант Велизар Йорданов 557

Тематично направление: Стопанска отчетност и финансиране в търговията

Направления формирования учетного обеспечения системы управления земельными ресурсами
Проф. Татьяна Остапчук, д.э.н. 565

Проблеми при счетоводното отчитане на ДДС при продажбата на стоки в условията на Covid 19
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 570

Изследване влиянието от прилагането на МСФО 15 приходи от договори с клиенти върху дейността на търговските предприятия
Доц. д-р Иван Андреев 576

Структура на продажбите на дребно – състояние и тенденции
Доц. д-р Красимира Славева 582

Изисквания към документирането на търговските сделки
Доц. д-р Славена Стоянова 589

Приложни аспекти на финансовия контрол при стопанската отчетност
Гл. ас. д-р Надежда Цветкова 597

ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ДОКУМЕНТИРАНЕТО НА ТЪРГОВСКИТЕ СДЕЛКИ

Доц. д-р Славена Стоянова
ШУ „Епископ Константин Преславски“ – Шумен

Резюме: *Документирането е важен, съпътстващ, нормативно регламентиран процес, характерен за всяка търговска сделка. Всеки един от документите, използвани в търговските сделки, се характеризира с конкретен състав и приложимост. Въвеждането на правила и закони в търговската дейност способства за регулиране на взаимоотношенията между търговците.*

Ключови думи: *търговия, търговска сделка, документиране*
JEL: *M41, F19, L81, N70*

REQUIREMENTS FOR THE DOCUMENTATION OF COMMERCIAL TRANSACTIONS

Assoc. Prof., PhD Slavena Stoyanova
Konstantin Preslavsky University of Shumen

Abstract: *Documentation is an important, accompanying, normatively regulated process, characteristic for every commercial transaction. Each of the documents used in commercial transactions is characterized by a specific composition and applicability. The introduction of rules and laws in trade helps to regulate relations between traders.*

Key words: *trade, commercial transaction, documentation*
JEL: *M41, F19, L81, N70*

В специализираната литература, както и в различни речници и справочници се срещат определения за търговия. Редица български учени (Божинова и други, 2012), (Герджиков, 1995), (Владимиров, 2006), (Буров и други, 2000), (Хаджиев, 1991), на база свои проучвания, извеждат същностните характеристики на търговията. В преобладаващата част от дефинициите търговията се определя като процес, свързан с обмен на блага, осъществяващ се основно чрез покупко-продажба, на база на която потребител и производител се свързват. Търговията опосредства стоково-паричния обмен. Чрез нея се осигурява реализация на паричните приходи на населението, предназначени за покупка на стоки, като същевременно тя оказва влияние върху разпределението на националния доход и обръщението на парите. Наред и във връзка с реализацията на стоките, при което не се създава нова стойност и изразходваният труд е непроизводителен, търговията осъществява и операции по продължение на производствените процеси, при което не се създават нови потребителни стойности, но се увеличава

стойността на стоките и вложеният труд има производителен характер. Като осъществява обръщението на стоките, търговията:

- влияе върху производството, разпределението и потреблението;
- продължава процеса на производството и създава условия за неговата непрекъснатост, разширение и ускорение;
- е решаващ канал, чрез който се формира потреблението, съдейства за неговото развитие и повишава жизненото равнище на народа;
- завършва и материализира процеса на разпределението според труда.

За да функционира търговията ефективно, продуктът, стоката или услугата трябва да са в необходимото количество и качество на съответното място и време и с определена цена.

Дейността на всеки търговец е съсредоточена в покупко-продажбата на стоките. Той купува една стока при една цена, прави я достъпна за потребление от страна на консуматора чрез транспортирането и я продава при една по-висока цена, за да реализира печалба. Последната е целта и същността на всяка търговска дейност. Търговската дейност обхваща стоково-паричните отношения в обществото, които по своята същност са отношения на възмездна размяна на продуктите на труда. Стоково-паричните отношения имат юридическа форма. Юридическата форма на стоково-паричните отношения са сделките. Независимо от вида и характера на търговията, за целите на нейното осъществяване е необходимо сключване на сделка от страна на търговеца чрез управляваното от него предприятие. Самото предприятие на търговеца функционира посредством сключването и изпълнението на необходимите търговски сделки като последица от взетите управленски решения. Търговската сделка поражда взаимоотношения между лицата, участници в сделката, и свързаните с това начини на уреждането ѝ, включително и разплащането по нея. В подкрепа на посоченото представяме определения, част от законодателната рамка, както и определения, синтезирани въз основа на изследвания на български учени, а именно:

- Търговските сделки са всички сделки на търговеца, които се отнасят до упражняване и поддържане на търговската му дейност (Хаджиев, 1991);
- Търговска е сделката, сключена от търговец, която е свързана с упражняваното от него занятие (Търговски закон, 1996);
- Търговско занятие или само занятие е това, което може да се определи само на основата на извършваната дейност. Упражняваното от търговеца занятие е заниманието, заетостта, с която основно е ангажиран търговецът. Сделките трябва да се извършват системно, постоянно, като основен движещ мотив е печалбата. Това би следвало да са преобладаващият тип сделки, които сключва търговецът. Дефиницията „занятие“, предполага: професионализъм, сериозна подготовка, дългосрочни намерения и бизнес организация (Ланджев, 2010);

- Търговската сделка е вид сделка. Сделката е юридически факт с основен елемент волеизявлението, респективно съгласието, на едно или няколко лица, насочено към определени правни последици (Герджиков, 2015). Това, което прави сделките търговски е спецификата им.

По отношение на търговските сделки се прилага основно и първо търговското право, но то се базира на общите правила за сделките като не създава своя собствена изчерпателна уредба, т. е. за някои от случаите е приложимо гражданското право или търговските обичаи. Търговската сделка следва да бъде документирана. По отношение на търговската сделка и нейното документиране са приложими още: Закон за задълженията и договорите, Закон за счетоводството, Закон за данък върху добавената стойност и други закони, в зависимост от вида на сделката.

Документирането съпътства търговските сделки още от момента на тяхното възникване. Документът се явява онзи материален носител на информация, писмено свидетелство, доказателство между търговци за установяване на търговски сделки. Особено важен документ за търговските отношения от създаването на вписванията на процесите до наши дни остава договорът и гаранциите, които той следва да съдържа, на база на приложимата нормативна уредба. Сключването на търговски договори се извършва според общата правна уредба, съдържаща се в Закон за задълженията и договорите (ЗЗД). В някои случаи договорът и неговото сключване биват предхождани от водене на преговори, отправяне и приемане на предложение. Възможно е предложението (офертата) да бъде оттеглено. Във всички случаи посочените действия имат определени последици и са обвързани с определени срокове. Договорът се смята за сключен в момента, в който приемането достигне у предложителя и в мястото, където е направено предложението. Специфичните правила за сключване на търговски сделки чрез публична покана, публично предложение, мълчание, равнозначно на приемане, разрешение или одобрение на договора от държавен орган, потвърждение на договора от трето лице или определяне на уговорки от трето лице, търговски договори при общи условия, допълване на договора от съда, действия без представителна власт, както и особеностите при формата на търговските договори са описани от законодателя в чл. 290 – 301 от Търговския закон.

Спецификата и особеностите в правната уредба на търговските сделки безспорно рефлектират върху начина на сключването им, както и върху формата на търговските сделки. В Търговския закон формата на търговската сделка е обвързана с нейната действителност (форма на действителност). В отличие от посоченото в гражданското право формата за действителност се установява от закона с императивна правна норма. Съществува и форма на доказване. Формата за действителност, указва, че нейното спазване е условие за признаване на сделката като действителна. В случаите, в които законът изисква прилагане на определена форма за действителност, най-

често говорим за писмена форма. Изискването налага съставяне на документ, чрез който се удостоверява волеизявлението на страните. Често правната норма изисква волеизявлението да има определено съдържание, обвързано с минимална задължителна информация, която трябва да съдържа конкретния документ (задължителни реквизити на сделката). Това е предвидено за менителница, запис на заповед, застрахователен договор и други. Ако формата за действителност не бъде спазена, сделката се счита за нищожна. Формата за доказване има преди всичко процесуално значение – свързана е с процеса на доказване пред съдебен орган при възникнал правен спор между страните по сделката по повод на нейното сключване и/или изпълнение. Относно формата на доказване следва да отбележим, че субективните права по търговска сделка се доказват чрез документ (писмено свидетелство за протекъл процес или събитие).

За документирането на търговските сделки от съществено значение е техният обхват, който се свежда основно до определяне на предмета на търговската сделка и нейната цена. Предметът се конкретизира при сключване на търговската сделка. Цената е конкретна. В договора, сключен между страните по търговската сделка, се определят и начините на заплащане на цената, сроковете за изпълнение на сделката, както и сроковете, в които следва да бъде извършено паричното плащане. Определят се и неустойки и обезщетения, и всяко от посочените до тук при спазване на разпоредбите на приложимата нормативна уредба.

Освен договорът, широко приложение при документиране на търговската сделка има фактурата, както и други съпътстващи документи – търговски, транспортни, застрахователни и митнически. Всеки един от посочените документи се характеризира с конкретен състав и приложимост. Без да се навлиза в детайли и да се представя конкретното съдържание на посочените документи, се отбелязва че се установява унификация на документите. В съдържанието на отделни документи се забелязва повторяемост на голяма част от елементите, влизащи в състава на задължителни реквизити на документа. Наличието на задължителните реквизити (задължителна минимална информация) е гаранция за достоверност и доказателствена сила на документа. Гарантирането на автентичността, на произхода и достоверността на съдържанието на документи, свързани с търговската сделка, се реализира по различен начин, включително и чрез електронен подпис. Използва се и електронния документ, при който писмената форма на словесното изявление е заменена с цифрова. Освен авторство и съдържание (волеизявление), електронният документ съдържа информация относно това кога е създаден, колко пъти е редактиран, точно време (дата и час) на подписване, както и друга информация (според вида на подписа, приложен към съответен електронен документ). Приложението на електронния документ към търговските сделки у нас се свързва с волеизявлението на страните по сключване на сделката, както и с вида на самата търговска сделка, доколкото

електронният подпис има значение на саморъчен подпис, като страните могат да уговарят, че ще признават стойността на електронния подпис на саморъчен в отношенията си.

Документирането е важен, съпътстващ, нормативно регламентиран процес, характерен за всяка търговска сделка. Документирането представлява средство за първично обхващане и отразяване на стопанските факти, явления и процеси с помощта на съответни отчетни измерители. Въз основа на него се осъществява последващо отразяване на стопанските операции в системата на счетоводните сметки.

Търговската сделка е сделка в сферата на кръгооборота на капитала, свързана с дейността на търговското предприятие. Търговските сделки предизвикват изменения в имуществото на предприятието, страна по сделката. Промяната е на база протеклите стопански операции, които на практика съставляват стопанската дейност на предприятието на търговеца. Измененията в имуществото на търговеца следва да се регистрират, обобщят, представят и анализират. Значимостта на регистрите е безспорна. В нормативна уредба, касаеща търговските сделки – Търговски закон и Закон за счетоводството, се посочва важността на търговските книги и регистри и отразените записвания в тях (Таблица 1).

Книгите (регистрите), които е трябвало да бъдат водени от всеки търговец, са имали, както имат и сега, важна роля в отчетния процес. Освен за регистриране на протеклите стопански процеси в предприятието на търговеца, водените книги имат своето значение и доказателствена сила при възникване на спор между търговци.

Представеното дотук дава основание да се обобщи: Търговията е организирана форма на стопанска дейност, основана на вътрешноотраслово разделение на труда и конкуренция, подвластна на протичащите процеси в икономиката. Независимо от вида и характера на търговията, за целите на нейното осъществяване е необходимо сключване на сделка от страна на търговеца чрез управляваното от него предприятие. Търговската сделка следва да бъде документирана. По този начин от една страна тя намира отражение във воденото от търговеца счетоводство, а от друга – се обезпечава доказването на протеклия процес, включително и по съдебен път. Наблюдава се промяна в обема и съдържанието на минималната изискуема информация, която следва да се посочи в документите. Според нас колкото по-изчерпателна в количествен и качествен аспект е информацията в съставяния документ, толкова по-ясен и неоспорим е той.

Настоящата публикация е частично финансирана по проект № РД-08-108/02.02.2021 „Интелигентно управление: устойчиво социално- икономическо развитие“ от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”.

Таблица 1. Наименование, съдържание и изисквания към търговските книги

Наименование на регистъра (тефтера, книгата)	**Съдържание**	**Изисквания (особености) към съдържанието на регистъра (тефтера, книгата), заверки**	**Закон в който е представена информация/година**
Дневен тефтер	Всекидневно се отбелязват възникналите вземания и задължения. Ежемесечно се отбелязват всички търговски дела, полици и вещни разноски.	В посочените регистри (тефтери) не трябва да се оставя празно място, в което може да се напише дума, да не се разваля словото, да не се допълва със забежка. В края на всяка година дневната книга се представя в „търговското съдилище“. Подписва се от чиновник, без да се прочита съдържанието. Друг чиновник поставя страници, накрая посочва общ брой на страниците и се подписва.	Царски търговски законник, 1866
Копирник	Дневник в който да се преписват писмата, които са изпратени и писмата, които са приети		
Книга за годишна равносметка	Отбелязват се (вписват се) движимите стоки на търговеца, дълговете и вземанията му.		
Дневник (Journal)	Ежедневно вписване на търговските сделки и договори, акцепти и джира на търговски записи и въобще да забелязва (отбелязва) всичко, каквото той, под каквато и да е титла, приема и изразходва, а така също да отбелязва в края на всеки месец домашните си разноски	Да не се оставят празни места. Забранени са всякакви изтривания, зачеркванията или прибавки към текста.	Търговски закон, 1897
Книга за инвентарите и равносметките	При започване на търговията (ежегодно), задължително се съставя опис на всички недвижими имоти, вземанията и дълговете, количеството на личните пари и останалите имоти, както и обозначаване на стойността на отделните имоти, като при това се съставя и равносметка за отношението на актива към пасива.	Ако търговецът притежава склад описването на който по естеството на търговското предприятие не е възможно да става всяка година, то складът се описва всяка втора година. Всички записи се подписват от търговеца. При събирателните и командитните дружества книгата за инвентарите и равносметките се подписва от всичките лично отговорни съдружници. При съставяне на описа и равносметката имотите и	

		вземанията се обозначат по стойността им във времето на съставянето му. Съмнителните вземания се описват по вероятната им стойност, а безнадеждните се отписват.	
Книга за търговската кореспонденция	Записване по хронологически ред на всичките изпращани от търговеца писма, а така също съхраняване на всички отнасящи се до заведението му (предприятието му) писма.	Книгите (отнася се и за дневника и за книгата за инвентара и равносметките) трябва да бъдат провървени (подвързани, прошнуровани) и снабдени с текущи числа на страниците и краищата на връвта да са запечатани с печата на надлежния нотариус или околийския съдия. На последната страница на тези книги съдията (със собствено-ръчния си подпис) удостоверява числото на листовете и страниците на книгите и скрепя това с удостоверение с печата на съда. При всеки нотариус и/или околийски съдия се води особен регистър, в който се отбелязват имената на търговците, които са представили книгите си, обозначението на книгите и числото на листовете. Същият ред се прилага и по отношение на предвиденото сключване (регистрация) и засвидетелстване (заверка) на търговските книги.	

Със Закона за задълженията и договорите от 1950 г. са отменени всички норми на Търговския закон с облигационно-правен характер. След национализацията на частните индустриални и минни предприятия през 1947 г. практическото значение на търговското право у нас отпада, като в страната се създава единно гражданско законодателство. Едва през 1989 г., с Указа за стопанска дейност, започва процес на възстановяване на специалната правна уредба за извършване на стопанска дейност. През 1991г. е приет нов Търговски закон, който има редица изменения и допълнения и е действащ и към настоящия момент.

Глава седма на действащия към момента Търговският закон е посветена на търговските книги, без изрично те да се посочват. Прави се препратка към Закон за счетоводството. Доказателство за това са текстовете от Търговския закон, и по конкретно: „Всеки търговец е длъжен да води счетоводство, в което отразява движението на имуществото на

своето предприятие. Това движение се регистрира в хронологичен ред. Търговецът е длъжен чрез инвентаризация в сроковете, определени от Закона за счетоводството, да установява наличността и оценката на елементите от актива и пасива на имуществото на предприятието си. Търговецът е длъжен да обобщава резултатите от търговската си дейност въз основа на записванията в счетоводните книги и на инвентаризацията, като изготвя годишен финансов отчет, а при необходимост и съответни счетоводни справки. Годишният финансов отчет трябва да бъде заверен от регистриран одитор в предвидените от закон случаи“ (Търговски закон, чл. 53-55).

Според действащия Закон за счетоводството, регистърът е носител на хронологично систематизирана информация за стопански операции от първични и/или вторични счетоводни документи. Без да се претендира за изчерпателност, се посочва, че при водене на едностранно счетоводно записване регистрите са следните: книга за приходите, книга за разходите, книга за стоково-материалните запаси, инвентарна книга, касова книга, ведомост за възнагражденията. Информацията от посочените регистри се обобщава в отчета за приходите и разходите, който е основа за съставянето на данъчната декларация. При двустранно водене на счетоводство регистри са: дневник за хронологическите записвания, касова книга, главна книга, спомагателна книга, оборотна ведомост, компонентите на годишния финансов отчет и други.

Литература

Божинова, М. и други. (2012). Въведение в търговията, Издателство Фабер

Буров, С. и др. (2000). Съвременен тълковен речник на българския език, Издателство „Габеров“

Герджиков, О. (2015). Търговски сделки, четвърто преработено и допълнено издание, ИК „Труд и право“

Ланджев, Б. (2010). Търговско право, НБУ

Хаджиев, А. (1991). Търговски енциклопедичен речник, 7МГрафик

Закон за задълженията и договорите

Закон за счетоводството

Търговски закон

Търговски закон от 1897 г, утвърден с Указ № 93 от 18 май 1897 г., обн. ДВ, бр.114 от 1897 г ., отменен с чл. 1 от Указ № 490 за отменяване на Търговския закон и на Закона за дружества с ограничена отговорност - изв. бр. 78 от 1951 г.

Царски търговски законник, преведен от турски от Ст. Д. Попов, Издание Русчук, книгопечатница на Дунавска област, 1866 г.